

monografickém zpracování českých goniatitů, zahrnujících i jedny z nejstarších známých na světě (obr. 8). V 90. letech bedlivě sledoval postupující práce na našem projektu nových paleontologických rekonstrukcí paleozoické fauny a biotopů, vznikající ve spolupráci paleontologického oddělení NM s ilustrátorem Janem Sovákem. Pečlivým, kritickým pročtením rukopisu knihy Ztracená moře uprostřed Evropy (Turek, Horný a Prokop 2003) vydatně přispěl ke zdatu této publikace, kterou jsme mu jako vzpomínku dedikovali.

Zápal Iva Chlupáče pro geologii a paleontologii byl nakažlivý a ovlivnil dvě generace studentů. Dokázal se stejným entuziasmem hovořit o prvohorních zkmennělinách, žraločích zubech nebo třeba o terciárním vulkanismu. Jeho celkový přehled v oboru geologických věd byl obrovský. Pro každého, kdo projevil o geologickou či paleontologickou problema-

tku hlubší zájem, si našel čas. Dokázal motivovat, přitom byl mimořádně skromný, nikdy, ani později jako vysokoškolský profesor, nedával najevo jakoukoli povýšenost. Uchovával si zároveň svérázný smysl pro humor, v jednání byl vlídný a kamarádský. Dokázal však rázně vystupovat proti názorům, které považoval za scestné. Angažoval se v ochraně přírody, podával četné návrhy na ochranu geologických objektů na území České republiky. Barrandienu a jeho budoucnost mu snad nejvíc ležely na srdci. A tak nemohl jinak než aktivně vystupovat i proti záměru postavit v polích u Tmaně cementárnu.

Jak před časem napsal R. Horný v článku k 70. narozeninám I. Chlupáče, který však bohužel vyšel až čtyři roky po jeho smrti: „Svým dílem dosáhl do hloubek devonského moře a přinesl Poznání, jímž se zapsal do dějin geologie a paleontologie.“ Se stejnou důkladností, s jakou nahlížel do Bar-

randových deníků a studoval všechny dostupné prameny k problematice, kterou se právě zabýval, studoval i „kroniku“, kterou psala příroda sama. Co z ní vyčetl, dokázal plně zúročit a předat vědecké obci i široké veřejnosti. Jeho jméno bylo různým způsobem vtěleno do latinských názvů mnoha fosilií paleozoických bezobratlých. Vybudování Chlupáčova muzea historie Země na půdě Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze na Albertově je jen dalším vyjádřením úcty a ocenění jeho přínosu české i světové geologii a paleontologii.

**Chlupáčovo muzeum historie Země
Přírodovědecká fakulta UK
Albertov 6, 128 00 Praha 2
www.natur.cuni.cz/geologie/chlupacovo-muzeum**

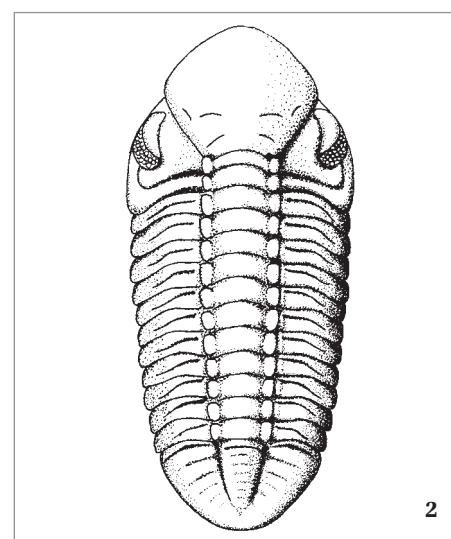
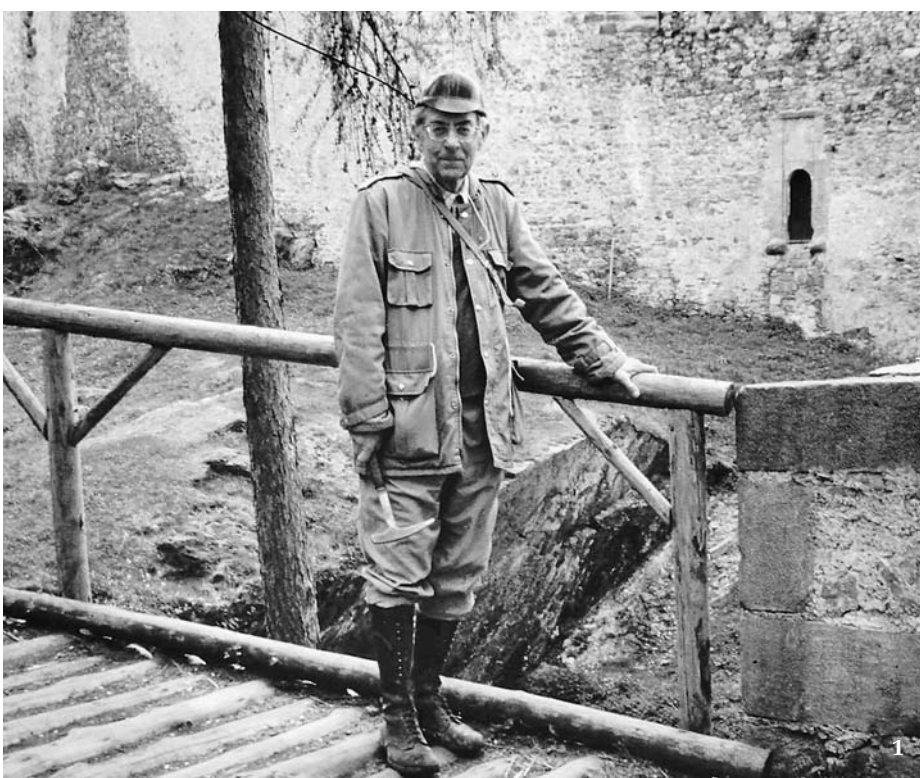
Seznam citované a použité literatury uvádíme na webové stránce Živý.

Petr Budil

K výuce

Ivo Chlupáč – jak jsem ho znal

Málokterá z osobností českého vědeckého a kulturního života se zasloužila o slávu jména České republiky, resp. bývalého Československa, jako právě prof. RNDr. Ivo Chlupáč, DrSc. (6. prosince 1931 – 7. listopadu 2002). Jeho přínos světové vědě – vědeckým oborům stratigrafii a paleontologii – byl tak zásadní, že jej lze bez přehánění označit za jednu z nejvýznamnějších vědeckých osobností 20. století, a to v celosvětovém měřítku.

Ivo již jako malý chlapec navštěvoval geologické lokality v okolí Prahy, přesněji v celé oblasti Barrandienu, jak o tom svědčí jeho pečlivě vedené terénní deníky. Dokumentují např. i to, že krátce po americkém bombardování Vysočan a Libně na konci druhé světové války tehdy čtrnáctiletý Ivo prolézal krátery po bombách, aby v nich, jistě k velké radosti rodičů, studoval explozí odkryté geologické výchozy (převážně dnešního zahořanského souvrství stáří svrchního ordoviku). Popisy ordovických lokalit byly předmětem jeho prvních odborných studií publikovaných v době, kdy maturoval (Chlupáč 1951a, b). K ordoviku si zachoval lásku po celý život, stejně tak ale např. k české křídě, terciéru a kvartéru, a to i když v nich aktivně pracoval jen na začátku svých výzkumů spolu s podobně nadšenými a celoživotními přáteli a odbornými spolupracovníky Radvanem Horným, Jiřím Kovandou a Pavlem Röhlichem. Nelze také opomenout legendárního amatérského paleontologa a archeologa Jaroslava Petrboka, který měl na profesionální formování mladého Iva i jeho přátel velký vliv.

Ve výzkumech se I. Chlupáč soustředil především na devon, kterému zasvětil celý život. Za svou vědeckou kariéru dokázal dnes takřka neuvěřitelné věci – již v r. 1952,

- 1 Ivo Chlupáč na svatbě kolegů Jany a Jiřího Bruthansových v r. 2002, v typickém terénním oděvu.
Foto J. Bruthansová, s laskavým svolením
- 2 Vědecky přesná rekonstrukce trilobita *Reedops cephalotes* ze spodního devonu (stupně pragu) z oblasti Barrandienu byla použita na obálce Chlupáčovy monografie o phacopidních trilobitech (1977).
- 3 Ivo Chlupáč za svým pracovním stolem v Ústředním ústavu geologickém. Polovina 80. let 20. století
- 4 Na vrtu Nepasice, ležícím zhruba 10 km východně od Hradce Králové, kde byl v podloží křídly nečekaně zachycen až 430 m mocný sedimentární komplex, v jehož spodní části byl faunisticky doložen svrchní devon přecházející do spodního karbonu v kulmské facií (Galle 1976, Chlupáč a Zikmundová 1976, Zukalová 1976). I. Chlupáč (vlevo) s kolegou Pavlem Lukešem (vlevo vzadu) a s paleontologem, významným specialistou na prvohorní korálnatce Arnoštem (Archi) Gallem z Geologického ústavu Akademie věd (ČSAV), v r. 1972

hranice mezi silurem a devonem, a to na Klonku u Suchomast jihozápadně od Berouna. Pomocným stratotypem (parastratotypem) této hranice se tehdy stala Budňanská skála u Karlštejna. V r. 1985 byl definován nový stratotyp hranice mezi spodním a středním devonem, přičemž jeho pomocným stratotypem se stal již v r. 1981 vrstevní sled odkrytý v lomu firmy Prastav v Praze-Holyni, opět především Ivoovou zásluhou. V r. 1984 byl definován stratotyp báze silurského oddělení přídolí na Požárech u Řeporyj, tentokrát zásluhou neméně vynikající osobnosti české vědy, paleontologa a geologa Jiřího Kříže, a konečně v r. 1989 byl stanoven stratotyp hranice spodnodevonských stupňů lochkovu a pragu na Homolce ve Velké Chuchli, opět zásluhou tvrdé a houževnaté práce Iva Chlupáče a jeho kolegů. Rozlohou malá oblast Barrandienu (přibližně mezi Plzní a Brandýsem nad Labem) se tak stala místem, kde byly stanoveny hned tři globální stratotypy a dva parastratotypy. To je celosvětový unikát – největší zásluhu na tom mají právě dva posledně jmenovaní specialisté.

Pro tyto nepopíratelné mezinárodní úspěchy zastával Ivo řadu funkcí v národních i mezinárodních vědeckých organizacích. Byl dlouholetým a respektovaným předsedou České stratigrafické komise, která za dobu jeho vedení aktivně a často informovala českou odbornou veřejnost o pokrocích v tomto vědním oboru. Především se však stal dlouholetým titulárním členem a na několik let i místopředsedou Mezinárodní subkomise pro stratigrafii devonu (The Subcommittee on Devonian Stratigraphy) v rámci IUGS.

Ivo Chlupáč – paleontolog

Přestože o sobě vždy na prvním místě mluvil jako o stratigrafovi, byl rovněž velmi významným paleontologem. Zcela zásadní byly např. jeho studie následované soubornou revizí phacopidních trilobitů (čeleď Phacopidae) Čech a Moravy (1977) – jde o poutivé, důkladně zpracované a úplně vyčerpání tématu v době publikování (viz obr. 2 a 6). I když jsou některé aspekty této studie již do určité míry překonány, a to zejména zahraničními výzkumy (jak by také nebyly, píše se r. 2019), zůstává tato monografie dodnes jednou z nejvýznamnějších a nejrespektovanějších v celosvětovém mě-

řítku. Totéž lze říci o sérii kratších i delších Ivoových studií věnovaných phyllocaridním koryšům (řád Phyllocarida) ordoviku až devonu, pterygotidním eurypteridům (vymřelý řád Eurypterida, čeleď Pterygotidae) siluru a devonu nebo o důležité monografii o českých devonských goniatitech (hlavonožci řádu Goniatitida) publikované s naším předním specialistou Vojtěchem Turkem. Typicky pečlivě zpracované jsou Ivoovy studie zaměřené na trilobitová společenstva devonu (1983) a siluru (1987) oblasti Barrandienu. V těchto pracích Ivo aplikoval, s notnou dávkou vlastní invence, tehdy moderní metodiku Alana T. Thomase z University of Birmingham ve Velké Británii (1979). Zajímavé a moderní byly Ivoovy studie dalších, výše neuvedených netrilibitových členovců českého ordoviku, často záhadných skupin nejistého systematického postavení. Rovněž tímto výzkumem se nesmazatelně zapsal do dějin světové vědy. Tento úsek jeho aktivit byl symbolicky završen souborným zpracováním všech tehdy známých nálezů netrilibitových členovců letenského souvrství (Chlupáč 1999). Na závěry jeho studií právě nyní navazujeme s kolegy Peterem Van Royem z univerzity v belgickém Gentu, Oldřichem Fatkou a Štěpánem Rakem. Při studiu Ivoových popisů mohou jen obdivovat preciznost a odbornou intuici, která jej vedla ke správným závěrům při nedostatku dat v době, kdy měl materiály k dispozici.

Ještě za jedním celosvětově významným objevem stojí Ivo Chlupáč spolu se svým kolegou Vladimírem Havlíčkem. Je to objev nejstarší dosud známé brakické fauny na světě v tzv. paseckých břidlicích brdského spodního kambria (Chlupáč a Havlíček 1965) – enigmatického členovce *Kodymirus vagans*, tehdy považovaného za zástupce vymřelého řádu Aglaspidida. Byl nalezen při geologickém mapování brdského regionu (tehdy vojenského pásma) výše zmíněným V. Havlíčkem. K tomuto tématu se Ivo s kolegy Jaroslavem a Petrem Kraftovými, O. Fatkou, Radkem Mikulášem, Martou Konzalovou a Z. Kukalem ještě jednou vrátili (Chlupáč 1995, Chlupáč a kol. 1995) a obohatili dosud známou faunu o další druhy – *Kockurus grandis* (členovec podobný kodymirovi) a dvoumiskového členovce nejistého systematického postavení *Vladicaris subtilis*.

Ivovou srdeční záležitostí byla oblast Koněprus, kde se pohyboval již od gymnaziálních studií (pojmenována je po něm Chlupáčova jeskyně v lomu Na Kobyly, v níž ještě jako student s přáteli objevil bohaté pozůstatky savců a měkkýšů z dob ledových a meziledových, ty pak studoval výše zmíněný J. Petrbok). V masivních útesových vápencích na Zlatém koni v 50. letech objevil tzv. neptunické žíly – rozsedliny v útesu, které se v čase zřejmě zavíraly a otvíraly a bývaly pak vyplňovány mladšími sedimenty napadanými z okrajů trhlin. Ivo na Zlatém koni a v blízkém činném lomu na Voskopu (Čertovy schody – východ) dokázal rozlišit několik generací výplně těchto žil; výsledky celoživotního studia shrnul v několika pracích (především Chlupáč 1996).

Další významnou kapitolou jsou jeho výzkumy metamorfovaného paleozoika u Železného Brodu, v Ještědském pohoří, v tzv. metamorfovaných ostrovech (kontaktně metamorfovaných výskytech hornin proterozoika a staršího paleozoika obklopených granitoidy a dalšími horninami středočeského plutonu), v Hrubém Jeseníku i na Moravě. Všude, kam Ivo přišel, se řadu let nejprve věnoval intenzivnímu terénnímu výzkumu a pravidelně následovalo publikování dosažených výsledků. Tyto publikace pak většinou znamenaly zásadní posun dosavadních znalostí a interpretací (např. objev ramenonožcového a trilobitového společenstva s druhem *Tripidoleptus carinatus* v silně metamorfovaných drakovských kvarcitech, vykazujícího vztahy ke stejně starým faunám z Rýnského břidličného pohoří).

Významnou sumarizací znalostí předchozí generace o paleozoických horninách oblasti Barrandienu, jejich stratigrafii, faciálním vývoji, paleontologickém obsahu a souvisejících aspektech (např. vulkanismu) byla publikace české (Chlupáč a kol. 1992) a později anglické (1998) monografie nazvané prostě Paleozoikum Barrandienu (*The Palaeozoic of the Barrandian*) – knih, jejichž obsah stále patří k nezbytnému penzu znalostí u všech začínajících českých i zahraničních badatelů v této oblasti. Není náhodou, že jejich editováním byl jako tehdejší přirozená autorita pověřen právě Ivo Chlupáč, stejně tak že se v těchto monografiích nutně projevuje různost přístupů a názorů autorů jednotlivých kapitol na zpracovávání útvarů, které ne vždy souhlasily s Ivovým pojetím. Zde je nutno poznamenat, že byl jednou z řady osobností této „zlaté“ generace českých paleontologů a geologů a mnozí jeho kolegové dosahovali stejných vědeckých kvalit jako on sám. Ačkoli měl coby editor publikace jiný názor, byl si odborných kvalit kolegů vědom a potřebnou různost přístupů v obou monografiích zachoval.

Poslední léta života

Po většinu aktivního odborného života byl Ivo Chlupáč zaměstnancem Ústředního ústavu geologického (dnes Česká geologická služba). Jen po r. 1968 zůstal na krátkou dobu bez zaměstnání, na přímluvu kolegů z tehdejšího Sovětského svazu byl však přijat nazpět, ale tentokrát již pouze jako řadový výzkumný pracovník. Až po sametové revoluci se krátce vrátil na

5 S kolegou a přítelem P. Lukešem (vpravo) před památníkem prvního mezinárodního stratotypu na světě (hranice siluru a devonu) na Klonku u Suchomast. Fotografie z archivu P. Lukeše (obr. 3 až 5)

6 Součástí monografie o phacopidních trilobitech byla i studie způsobů stáčení trilobita *Reedops bronni* ze spodního devonu (stupně pragu) z oblasti Barrandienu. Orig. I. Chlupáč (1977)

vedoucí pozici. V r. 1991 pak zcela po právu odešel přednášet na Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy, kde nastoupil jako habilitovaný pedagog a kde by za normální politické situace působil i o několik desítek let dříve. Od r. 1994 až do odchodu do penze zastával funkci ředitele Ústavu geologie a paleontologie, stal se docentem a vzápětí profesorem. Od r. 1997 až do své smrti zde působil jako publikačně i odborně velmi aktivní emeritní profesor. Měl jsem se svými vrstevníky štěstí a právě v tomto období jsem na Přírodovědecké fakultě UK mohl studovat. Mohu potvrdit, že jeho přednášky byly nezapomenutelné a spolu s přednáškami jiných významných osobností české geologie (především Arnošta Dudka a Petra Čepka) představovaly pomyslný vrchol kvality a zároveň neuvěřitelného nadhledu a elegance v podání občas i náročných témat.

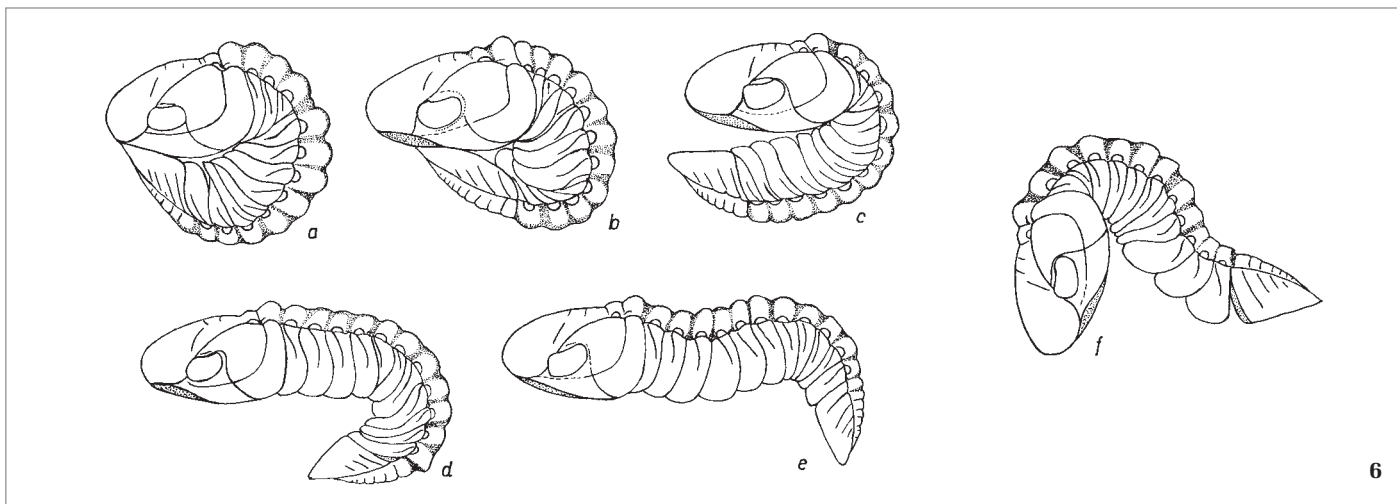
Symbolickým závřením Ivovy odborné kariéry byly, kromě stále nepřekonané učebnice historické a stratigrafické geologie *Geologická minulost České republiky* (Chlupáč a kol. 2002), komentáře a doprovodný text ke znovu vydaným tabulím věnovaným trilobitům Barrandova Systému Silurien du Centre de la Bohême (Chlupáč 2002a, b). V nich shrnul vlastní rozsáhlé poznatky týkající se této skupiny živočichů, ale i fenomenální terénní znalosti (nejen) Barrandových lokalit a hlubokou znalost historie a odlišných konceptů stratigrafického členění oblasti Barrandienu.

Uvedený výčet je však stále neúplný. Vedle toho, že byl autorem téměř 300 od-

borných publikací (přehled viz H. Breiterová a kol. 2003) a byl mimořádně vědecky aktivní, by se dalo napsat mnohé o Ivových rozsáhlých aktivitách na poli ochrany přírody (pravděpodobně zejména díky němu dnes nestojí cementárna v polích u Tmaně nedaleko Berouna) a v popularizaci paleontologie. Mnozí ještě stále mají v živé paměti legendární rozhovory s ním v pořadu Českého rozhlasu Meteor. Kdo měl možnost zažít terénní exkurzi s Ivem, bude na ni vzpomínat po zbytek života. Tu úplně poslední na jaře 2002 natočil jeden z kolegů na videokameru. Dodnes se k Ivově stylu výkladu zachycenému v tomto videu vracím jako k určitému vzoru, jak uchopit složitý problém, zjednodušit jej, aniž dojde k podstatné ztrátě informací, a poutavě, s lehkým humorem, jemnou ironií a především hlubokým nadhledem ho podat posluchačům. Pro tento nadhled je však třeba mít Ivovy fenomenální znalosti nejen přírodních věd, ale i jejich historických souvislostí. Zcela nedostižné jsou jeho terénní průvodce (1988, 1993, 1999), v nichž je čtenář doslova veden terénem, s poznámkami zasahujícími do historie, do obecné geologie i do jiných disciplín. Celá další generace na nich vyrůstala a více než dobře navázaly na tradici obdobných průvodců B. Boučka. Spolu s velmi precizně psanou publikací již zmíněného J. Kříže o geologických památkách Prahy (1999) jsou tyto knihy zdrojem mnoha terénních, vědeckých, ale i praktických informací pro všechny, kteří mají zájem o přírodní vědy, zejména o geologii a paleontologii.

Jak jsem ho znal

O vědeckém významu I. Chlupáče v tomto čísle *Živy* pojednává hlavně předchozí článek jiného významného paleontologa Vojtěcha Turka (str. XXXIII). Proto bych se rád ve druhé části příspěvku zaměřil především na Ivovu osobnost, jak jsem ho měl možnost poznat. Vydal jsem se za ním na podzim r. 1984 coby patnáctiletý s prosbou o oponentský posudek své prvotiny – práce středoškolské odborné činnosti – s hrdým, ale odborně ne zcela správným názvem i obsahem. Dodnes si pamatuji na moudrou a laskavou reakci váženého a respektovaného pana doktora, který mě vyslechl, asi půl hodiny se mnou pohovořil a vyzval mě, ať se stavím za několik dní. Poté jsem obdržel vyjádření, kde krátce a věcně shrnul své výhrady a pak následovaly již jen samé chvalozpěvy a vyzvy k podpoře začínajícího mladého kolegy. Musím říci, že mi tento přístup tehdy doslova učaroval, především i tím, jak jednal se mnou, začínajícím elémem, jako rovný s rovným. Začal jsem ho navštěvovat častěji s prosbami o určení náležejí fosilí a s odstupem času až nyní vidím, jak mě tehdy začal nenásilně směřovat k hlubšímu zájmu o paleontologii nezištně poskytovanou literaturou i jemnými impulzy, na co je třeba zaměřit pozornost, nebo doporučeními, jak by bylo vhodné při řešení odborných problémů postupovat. Ještě v době středoškolských studií mě tak nasměřoval na Homolku ve Velké Chuchli – profil, který v té době právě zpracovával jako kandidátský stratotyp hranice spodnodedevonských stupňů lochkovu a pragu (jež sám na konci 50. let vymezil; po čas-

6

tečné redefinici provedené Ivem i dalšími kolegy mají mezinárodní platnost). Poprosil mě, zda bych neprosbíral horniny stupně pragu vystupující v jádru místní synklinály, a já, v té době ještě bez hlubší znalosti věci, jsem mu nosil nasbíraný materiál k určování. Za tuto vcelku zanedbatelnou pomoc mi v publikaci z r. 1985 (klíčové pro stanovení stratotypu) dokonce poděkoval – i to svědčí o jeho gentlemanském přístupu.

Systematicky mě uváděl do oboru. Pozval mě např. na přednášky České geologické společnosti, kde s kolegy řešili otázky tehdy nového přístupu – eventostratigrafie českého devonu (Ivo právě připravoval se Z. Kukalem publikaci na toto téma). Důkladně v diskusi probírali také otázku deskové tektoniky, v té době ještě ne zcela zdomácnělé v českém prostředí. Díky Ivovi a jeho vedení tak mám dodnes rád devon, i když se po většinu času pohybuji v ordoviku. Ostatně i má diplomová práce pod Ivovým vedením byla zaměřena na střednědevonský kačácký event, zatímco ta dizertační, kterou rovněž vedl, již na ordovické trilobity. Byl nedostizný jako průvodce po terénu, ochotně nás s kolegy brávil na řadu devonských, ale i ordovických lokalit, bylo vidět, že zná doslova každý kámen, každý detail. V lomu firmy Prastav v Holyni si hned po příchodu nasadil přilbu, a když jsem se udiveně ptal, proč, řekl: „Je po dešti, mohou se drodit kameny z lomových stěn.“ V tom okamžiku mu jeden menší kámen spadl na hlavu. Jen se usmál a řekl: „No vidíš, právě bych měl otřes mozku.“ Věřte, že od té doby bezpečnost v lomech nepodceňuji.

Co mě na něm fascinovalo, byla nejen hloubka, ale i rozsah jeho znalostí o geologii a dalších přírodních vědách. Na přednáškách kolegů byl schopen diskutovat o poměrně detailních aspektech terénů budovaných metamorfováními i vyvřelými horninami, o jejich strukturní stavbě i jemných nuancích kvartérní stratigrafie takovým způsobem, že většina jeho poznámek byla nejen k věci, ale zpravidla posunula diskusi žádoucím směrem – se svými názory býval respektován i v oborech, kterým se aktivně nevěnoval. Podobný přesah již naše generace obvykle nemá a je to na škodu. Stojí za tím však především obrovská diverzifikace a specializace jednotlivých geologických oborů – již dávno nejsou 70. či 80. léta. Šířku i hloubku

znalostí našich starších kolegů lze jen obdivovat. Ivo v terénu těžil nejen z odborných znalostí, ale paradoxně i ze své krátkozrakosti, na určování dacryoconaridních tentakulitů (podtřída Dacryoconarida) a podobné drobné fauny nepotřeboval lupu. Dokázal je určovat přímo v terénu, což znamená při detailní stratigrafické práci velkou výhodu.

Zajímavé bylo vidět Iva jako předsedajícího na přednáškách kolegů – dokázal být poměrně přísný, a když přednáška příliš překročila časový limit, neváhal ji přerušit a ponechat nedokončenou. Na různých schůzích (které byly nutné, ale zrovna tak nudné) si klidně vytáhl z kapsy saka svačinu. Na dotaz odpověděl: „No a co, alespoň trávím užitečně čas.“ Zajímavé byly jeho vztahy s názorovými oponenty, např. s kolegou Jaroslavem Dvořákem z brněnského pracoviště Ústředního ústavu geologického se ohledně stratigrafie a geologické stavby moravského devonu neshodl skoro na ničem a oba aktéři diskuzí se dokázali i pořádně pohádat, což jim ale nebránilo být dobrými přáteli. Jímavá pro nás v tomto ohledu byla Ivova přednáška na semináři Moravskoslezské paleozoikum v únoru 2002, konaná na počest nedožitého sedmdesátin J. Dvořáka. S láskou a respektem hovořil o svém názorovém oponentovi, sám, aniž to tužil, na prahu věčnosti...

Vážil si i dalších kolegů, kteří s ním v těch či oněch odborných aspektech neshodli. S většinou z nich ho pojilo upřímné přátelství, což ale nijak neotupovalo ostrost odborných polemik. S kritikou se kromě hlubokého respektu oponenta vyrovnával i specifickým jemným smyslem pro humor, v němž uvedený problém viděl s odstupem. Smysl pro humor je vidět i v samizdatem vydávaném a mezi kolegy hojně šířeném spisu Hlídačové země České, jejich systém a určování, který s přáteli sepsal v raných 50. letech a byl se svolením manželky publikován po jeho smrti (Fleček a kol. 2005). V něm jsou podle zoologického systému tříděny a popisovány jednotlivé typy lidí, kteří se nebohé geology pokoušejí vystřadit ze zkoumaných lokalit – namátkou můžeme uvést např. „druhy“ *Custos silvani* (hajný), *Custos stultissimus* (hlídač nejhoupější = blbec) a pověstnou *Avia armata* neboli Kozákovskou babu. Ze stejného soudku jsou četné dopisy, jež si vyměňoval se spřátelenými pracovníky z paleontologického oddělení

Národního muzea, i proslulý Návod na výrobu žul, který našel ve své poště významný vulkanolog Miloš Suk, údajně zasláný z Pekelných laboratoří útvaru Zemského – spis, jehož autorem však byl Ivo Chlupáč a pošťákem Pavel Lukeš.

Pokud byly argumenty diskutujících kolegů správné nebo fakta svědčila o nesprávnosti některých jeho závěrů, Ivo dokázal své původní stanovisko změnit. Příkladem toho může být předpokládaná synsedimentární tektonika či první fáze zkrasování útesu v Koněpruské oblasti v průběhu devonu, které zprvu odmítal, ale posléze je byl pod tlakem argumentace ostatních ochoten připustit. Rovněž jeho původní názor na řešení tzv. hercynské otázky, tedy hranice siluru a devonu, byl jiný než nakonec mezinárodní vědeckou veřejností akceptované řešení (původně měla hranice ležet mezi dnešním lochkovem a pragem na základě posledního výskytu graptolitů, ale objev skutečně posledních graptolitů vysoko v pragu ukázal, že tento koncept není šťastný, a hranice byla v r. 1967 stanovena podle prvního výskytu graptolita *Monograptus uniformis* (Chlupáč a Vacek 2003). Stejně tak dokázal, s nadhledem sobě vlastním, popsat a v rozhlasovém pořadu Meteor i okomentovat překvapující objev soukromého sběratele Petra Koláře, který v Praze-Kosoří ve vápencích náležejících ke spodnodevonskému stupni zlíčovu našel zbytky velkého trilobita druhu *Parahomalonotus novaki* (čeleď Homalotidae – zástupci této skupiny se v našem devonu vůbec neměli vyskytovat, absence homalonotidních trilobitů byla až do té doby považována za jeden ze znaků tzv. českého vývoje devonu). Ivo tento překvapující nález s kolegou sběratelem i odborně popsal (Chlupáč a Kolář 2001).

Navzdory až legendárním vědeckým výsledkům, kterých se mu podařilo dosáhnout (nemusel by se za ně stydět ani výkonný tým), zůstával neuvěřitelně skromným, tichým až nenápadným člověkem. Člověkem zranitelným, který místo fenomenálních úspěchů spíše vnímal své chyby, kterým se ale nevyhne žádná lidská bytost. Velmi nám chybí erudice, hloubka a rozsah znalostí, ale především laskavý a moudrý pohled prof. Iva Chlupáče, kterého jsme měli tu čest poznat a spolupracovat s ním.

Použitou literaturu a pracovní listy k tématu uvádíme na webové stránce Živý.